

กรมทรัพย์สินทางปัญญาลุยอ่างทอง
ตรวจติดตามกระบวนการผลิต “ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ” หลังประกาศขึ้นทะเบียน GI
เดินหน้าหนุนระบบควบคุมคุณภาพ-ต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม

เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2569 กรมทรัพย์สินทางปัญญา ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมการผลิตสินค้า GI “ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ” ณ ศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ ตำบลบางเสด็จ อำเภอบางบาล จังหวัดอ่างทอง เพื่อติดตามกระบวนการผลิตสินค้า ภายหลังจากที่กรมฯ ได้ประกาศขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2568

นางอรมน ทรัพย์ทวีธรรม อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา เปิดเผยว่า การลงพื้นที่ครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อตรวจเยี่ยมกระบวนการผลิตสินค้า GI ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ขึ้นทะเบียนไว้ พร้อมส่งเสริมให้ผู้ผลิตในพื้นที่มีการจัดทำระบบควบคุมคุณภาพสินค้า เพื่อรองรับการขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย ซึ่งการมีระบบควบคุมคุณภาพที่ชัดเจนจะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคว่าสินค้ามีแหล่งที่มาแท้จริง ผลิตตามมาตรฐานที่กำหนด และคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น อันจะช่วยยกระดับมูลค่าสินค้า เพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาด และเปิดโอกาสในการต่อยอดสู่ช่องทางการตลาดใหม่ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จถือเป็นงานหัตถศิลป์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยมีจุดเด่นจากการใช้ดินเหนียวคุณภาพดีในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอบางบาล จังหวัดอ่างทอง ซึ่งมีเนื้อละเอียด นุ่ม และมีความเหนียวมากเป็นพิเศษ เกิดจากสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มและมักเกิดน้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมขังในช่วงฤดูฝน จึงได้พัฒนาเอาตะกอนแร่ธาตุมาสะสมในดิน ดินเหนียวคุณภาพดีจากท้องนาจึงกลายเป็นวัตถุดิบหลักสำคัญที่ทำให้ตุ๊กตามีเนื้อสัมผัสที่แตกต่างจากแหล่งอื่น รวมทั้งสภาพภูมิอากาศที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงประมาณ 28 - 30 องศาเซลเซียส และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาวที่นำพาความหนาวเย็นและแห้งแล้ง และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงฤดูฝนที่ทำให้มีฝนตกและอากาศชุ่มชื้น เป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อกระบวนการผลิตในขั้นตอนการเตรียมดินและการฝังตุ๊กตาให้แห้งสนิทอย่างช้าๆ ซึ่งเป็นเทคนิคสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงในการแตกหักระหว่างการเผา และช่วยให้การระบายสีตกแต่งในแต่ละชิ้นแห้งสนิทและมีความประณีตสวยงามมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีขนาดหลากหลายตั้งแต่ขนาดเล็กไม่เกิน 3 เซนติเมตร ไปจนถึงขนาดใหญ่ 10 - 25 เซนติเมตร สามารถถ่ายทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย เช่น การละเล่นไทย วัฒนธรรมประเพณี ผลไม้ หรือเครื่องดนตรีไทย ในรูปแบบตุ๊กตาจำลองได้อย่างงดงาม

โดยปัจจุบันมีผู้ผลิตในพื้นที่ทั้งสิ้น 20 ราย มีปริมาณการผลิต 1,200 ชิ้นต่อปี และสร้างมูลค่าทางการตลาด 360,000 บาทต่อปี

นางอรมน กล่าวเพิ่มเติมว่า ตึกตาขาววังบ้านบางเสด็จ มีประวัติความเป็นมาที่ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2517 - 2519 โดยชาวบ้านบางเสด็จ จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ต้องเผชิญกับอุทกภัยซ้ำซากจนขาดรายได้อย่างหนัก กระทั่งเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2519 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร ทรงรับทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน และทรงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูการทำ “ตึกตาขาววัง” เป็นอาชีพเสริม โดยเน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นอย่างดินเหนียวจากท้องถิ่น และไม่ต้องใช้ต้นทุนสูง จากพระราชดำรดังกล่าว ได้มีการจัดตั้งโครงการสอนปั้นตึกตาขาววังขึ้นในหมู่บ้านบางเสด็จเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2519 โดยมีคณะครูผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ โครงการนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์อย่างต่อเนื่อง โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เสด็จฯ มาพระราชทานกำลังใจและทรงเป็นประธานในพิธีไหว้ครูช่างปั้น และมีพระโอรยาทสร้างแรงบันดาลใจแก่ชาวบ้านผู้เริ่มต้นอาชีพใหม่

นอกจากนี้ สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าฯ ยังทรงสนับสนุนด้านการตลาด โดยในระยะแรกที่ผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่รู้จัก ได้ทรงรับซื้อผลงานทั้งหมดและนำไปจัดจำหน่ายในร้านจิตรลดา รวมทั้งมีพระมหากรุณาธิคุณให้จัดส่งเจ้าหน้าที่มารับซื้อผลงานของชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและความมั่นใจว่าผลงานศิลปหัตถกรรมดังกล่าวสามารถสร้างรายได้และต่อยอดได้อย่างยั่งยืน ต่อมาเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2519 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ ได้เสด็จฯ เยี่ยมโครงการตึกตาขาววัง ณ วัดท่าสุทธาวาส และพระราชทานคำชมเชยผลงาน พร้อมพระราชทานรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตตึกตาขาววังบ้านบางเสด็จ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้ “ตึกตาขาววังบ้านบางเสด็จ” พลิกฟื้นจากการเกือบสูญหายกลับมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่สะท้อนรากเหง้าวัฒนธรรมไทยกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญามุ่งมั่นส่งเสริมและต่อยอดสินค้า GI ตึกตาขาววังบ้านบางเสด็จอย่างต่อเนื่อง ผ่านการสนับสนุนการพัฒนาระบบควบคุมคุณภาพสินค้า โดยร่วมกับคณะกรรมการประจำจังหวัดในการดำเนินการควบคุมตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการผลิตที่จะนำไปสู่การอนุญาตให้ผู้ประกอบการใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย เพื่อรักษาคุณภาพและอัตลักษณ์ของสินค้า GI และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภค ตลอดจนสร้างความยั่งยืนให้กับสินค้า นอกจากนี้ กรมฯ ยังมีแผนต่อยอดการพัฒนาตึกตาขาววังบ้านบางเสด็จในมิติต่างๆ ทั้งการส่งเสริมการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย การสร้างแบรนด์และเล่าเรื่อง (storytelling)

เพื่อเพิ่มคุณค่าทางจิตใจให้กับสินค้า การผลักดันเข้าสู่ตลาดออนไลน์และงานแสดงสินค้าสำคัญระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจัดเวิร์คชอป เพื่อสร้างประสบการณ์อันน่าประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าและสร้างรายได้หมุนเวียน คืนสู่ท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับผู้สนใจสามารถสนับสนุนผู้ประกอบการท้องถิ่นและเรียนรู้กระบวนการผลิตได้ที่ ศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ หมู่ที่ 2 ตำบลบางเสด็จ อำเภอบางบาล จังหวัดอ่างทอง หรือติดต่อช่องทาง Facebook : ศูนย์ตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จ www.facebook.com/tukkatachaowang
